

ODBORNÁ SMĚRNICE č.4 POJISTNÝ MATEMATIK V PENZIJNÍM FONDU

Vydání č. 1 schválené dne 24. května 2004

Právní normy:

- Zákon o penzijním připojištění (Zákon č. 42/1994 Sb.)
- Vyhláška MF č. 501/2002 Sb. – kterou se provádějí některá ustanovení zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů, pro účetní jednotky, které jsou bankami a jinými finančními institucemi
- Odborná směrnice ČSpA č. 1 (Vydání č. 1 schválené dne 16. 3. 2001)
- Odborná směrnice ČSpA č. 3 (Vydání č. 1 schválené dne 22. 9. 2003)

Obsah

1. Všeobecné zásady	3
2. Rozsah činnosti.....	3
3. Podíl na výnosech.....	3
4. Penzijní plány	4
5. Účty účastníků, rezervy a rezervní fond.....	4
6. Dokumentace	5

1. Všeobecné zásady

Česká společnost aktuárů přejímá obecné zásady profesního jednání schválené národními aktuárskými organizacemi sdruženými v Groupe Consultatif Actuariel Europeen.

Při své činnosti se pojistný matematik má řídit přesnou formulací práv a povinností, jak jsou vymezeny v zákoně nebo ve směrnících, pokud není vedením fondu vyzván, aby se vyjadřoval k dalším oblastem jeho provozu. To jej však nezabývá povinností posuzovat předmět své práce v co nejširších souvislostech.

Pojistný matematik je povinen učinit opatření k tomu, aby informace poskytované fondem pro jeho činnost byly správné a průkazné. Rozhoduje na základě podkladů, které k rozhodnutí dle jeho názoru postačují. Musí zohlednit všechna možná rizika a odvrátit možné pochyby o správnosti rozhodnutí. Nese plnou zodpovědnost za šíří podkladů, které ke svému stanovisku použil.

Potvrzení správnosti nebo vyjádření souhlasu v souvislosti s povinnostmi uloženými matematikovi zákonem, smlouvou nebo zásadami má být doprovázeno písemnou dokumentací o podkladech a důvodech pro vydání potvrzení včetně důležitých okolností, k nimž bylo přihlédnuto.

2. Rozsah činnosti

Pojistný matematik v penzijním fondu má v tuto chvíli velmi omezenou možnost opřít se o zákonný rozsah činností, protože zákon o penzijním připojištění neuvádí ve svém znění žádné informace o výkonu funkce pojistného matematika. Proto základní rozsah činnosti pojistného matematika musí vyplývat jak z jeho pracovní smlouvy, tak i z obecné povědomosti o práci a rozsahu činnosti pojistných matematiků.

V tomto směru by mohly být ku pomoci směrnice týkající se činnosti odpovědných pojistných matematiků v pojišťovnách, speciálně v jejich životních částech.

Dle definice pojistné smlouvy, kterou obsahují IFRS ("International Financial Reporting Standards"), bude nahlíženo na fond v převážné míře jako na životní pojišťovnu a z tohoto důvodu by se role pojistného matematika ve fondu měla velmi rychle přiblížit k činnosti odpovědného pojistného matematika pro životní pojišťovnu.

Dle odborné směrnice ČSpA č. 1 má odpovědný pojistný matematik potvrdit správnost těchto základních tří oblastí:

- potvrzení správnosti rozdělení výnosů,
- potvrzení správnosti výpočtu sazeb pojistného,
- potvrzení správnosti výše technických rezerv.

Pokud toto převedeme do činnosti ve fondu dostáváme tři základní oblasti:

- 1) každoroční připsování podílu na výnosech hospodaření (dle §11 zákona o penzijním připojištění, dále "podíl na výnosech"),
- 2) ocenění rizikovosti penzijního plánu pro dlouhodobou finanční stabilitu fondu,
- 3) nastavení správné výše rezerv, účtů účastníků a rezervního fondu.

3. Podíl na výnosech

Rozdělení zisku (podílu na výnosech) se řídí §35 zákona o penzijním připojištění a schváleným penzijním plánem platným pro daného účastníka. Celková výše podílu na výnosech je dána jako rozdíl mezi celkovým hospodářským výsledkem sníženým o platbu do rezervního fondu (minimálně 5%) a akcionáři (maximálně 10%).

Pojistný matematik navrhuje výši tvorby rezervního fondu s ohledem na všechny závazky vyplývající z penzijních plánů účastníků. Pojistný matematik dále ověřuje správnost procenta podílu na výnosech (publikované procentní vyjádření podílu na výnosech hospodaření), které se bude připisovat jednotlivým účastníkům a dohlíží na obecnou správnost metody připisování podílů na výnosech. Dále dohlíží na správné rozdělení podílů na výnosech u mezi účastníky penzijního připojištění, kteří platí příspěvky, a účastníky pobírající penze.

4. Penzijní plány

Pojistný matematik monitoruje již platné penzijní plány, které má fond v portfoliu, provádí analýzu ziskovosti těchto plánů a upozorňuje na možná rizika či výchyly, které mohou mít vliv na hospodaření fondu. V případě garance technické úrokové míry navrhuje ke schválení její výši. Schvaluje správnost použitých úmrtnostních tabulek a metody výpočtu penzí.

V případě odhalení rizika informuje vedení fondu a navrhne opatření na jeho odstranění či eliminování jeho dopadu na hospodaření (změnou penzijního plánu, tvorbou rezerv, změnou investiční či nákladové politiky apod.)

Vyjadřuje se k novým penzijním plánům, především schvaluje metodu výpočtu penzí a ostatní pojistně matematické výpočty. Posuzuje rozsah garancí a opcí nabídnutý v nových penzijních plánech. Garancemi a opcemi jsou chápány zejména:

- možnost volby mezi jednorázovým vyrovnáním a penzí,
- garance technické úrokové míry,
- garance úmrtnostních tabulek, nabízených druhů penzí a výše vyplácené penze,
- garance krytí nákladů,
- možnost navýšení příspěvků,
- garance odbytného a možnosti převodu účtu penzijního připojištění.

Veškeré garance a opce musí být pro fond ekonomicky únosné, tak aby neohrožovaly jeho stabilitu. Pokud penzijní plán obsahuje některé garance či opce, u kterých nemá aktuár dostatečné znalosti o jejich ceně, je nutná zvýšená pozornost na vývoj těchto garancí ve fondu a testování jejich vlivu na stabilitu fondu.

5. Účty účastníků, rezervy a rezervní fond

Pojistný matematik testuje postačitelnost výše účtů účastníků s ohledem na platné opce a garance vyplývající ze smluv penzijního připojištění a stanoví výši rezervy.

Pojistný matematik kontroluje správnost nastavení amortizačního schématu pro umořování odložených počátečních nákladů ("deferred acquisition cost scheme").

Pojistný matematik stanovuje rezervy na výplatu penzí pro účastníky penzijního připojištění s dostatečnou obezřetností, tzn. zvažuje, zda například v důsledku garantované technické úrokové míry a užitých úmrtnostních tabulek neplynou fondu budoucí ztráty.

Ke stanovení postačitelnosti rezerv pojistný matematik přiměřeně použije zásady v odborné směrnici ČSpA č.3, a to hlavně způsob výpočtu a způsob stanovení přírážek pro nepříznivý vývoj.

Pojistný matematik testuje postačitelnost všech rezerv a rezervního fondu a ověřuje celkovou finanční situaci (kapitálovou přiměřenost) penzijního fondu, tak aby kombinace jednotlivých typů rizik neohrozily

jeho finanční stabilitu. K tomuto testu pojistný matematik přistupuje metodou uzavřeného fondu, tj. pro svůj výpočet uvažuje pouze smlouvy platné k datu výpočtu.

6. Dokumentace

Pojistný matematik o svých nálezech a propočtech informuje vedení fondu písemnou formou dle dohodnutého postupu tak, aby odpovědní vedoucí pracovníci získali tyto informace v náležité kvalitě a včas a mohli s nimi nakládat. Zdůrazní přitom významné předpoklady a míru nejistoty při těchto výpočtech.

Dokumentace musí obsahovat všechny nutné předpoklady pro stanovení daného výpočtu tak, aby byly zřejmé myšlenkové pochody. Závěry musí být formulovány jednoznačně, nezkráceně a s dostatečnou vážností tak, aby byly transparentní a pomohly vedení fondu provést kroky směřující k nápravě.